VILNIUS Penktadienis 1929 m. Lapkričio mėn. 15 d. III metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS!

Pirmyn!

№ 23 (54)

*Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.*

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS
Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1.
Skrytka Nr. 115.
Red. adr. ul. Antokolska 54a. Telef. 958.

EINA DU KARTU PER MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai.
Atskiras numeris 20 sk.

Naujoji valdžia ir užsieniai.

Pirmoji žinia apie Voldemaro nuvertimą visoj Europoj buvo sutikta su dideliu susidomėjimu ir net pasitenkinimu. Buvo laukta, kad Lietuva atsikračiusi kruvino diktatoriaus grįš į kulturingųjų valstybių skaičių. Bet lukesčiai neišsipildė ir dabar iš naujosios valdžios nieko nebelaukiama. Ne tik Lenkijoj, kur, del ypatingų santykių su Lietuva, į bet kokias permainas Lietuvoje žiurima savo interesų akimis, bet ir Vakarų Europoj Lietuvos naujoji vyriausybė jau surado tinkamą įvertinimą. Paskutinieji karo lauko „teismai", nauji areštai ir provokacijos, vieši suterorizuoti savivaldybių rinkimai, siaučiantis karo stovis su savo pasekėjais-cenzura, teroru ir bet kokio nepriklausomo politinio judėjimo slopinimu perstato naująją valdžią kaipo pliką, kariškių okupantų diktaturą, vykdomą Lietuvos turtingųjų klasių interesuose. Ypatingai svarbu yra, kad Europos socialistinis darbininkų judėjimas greitai ir teisingai del permainų Lietuvos diktaturoje susiorientavo. Svarbu yra tuo, kad socializmas šiandien yra pajėga su kuria Lietuvos diktatura noroms nenoroms turi skaitytis. Girdai, kad Voldemarą nuvertė ne tiek vidujiniai priešingumai diktatorių tarpe, kiek Makdonaldo valdžios spaudimas, yra ne be pagrindo. Kruvini budeliai Lietuvoje su nieku nenori skaitytis ir elgiasi su pavergtais Lietuvos piliečiais kaip patinkami, bet užsieny jie turi skaitytis su demokratiškomis valstybėmis, kurių prišaky stovi šiandien socialistai.

Visa Europa šiandien persiskyrė į demokratijos ir diktaturos šalis. Vakarų Europa su demokratiška tvarka ir Pietų-Rytų Europa su aziatiška diktaturos tvarka stovi šiandien viena prieš kitą. Lietuva diktaturų skaičiuje, tiek savo kruvinais šeimininkavimo metodais krašto viduje, tiek savo arogantiškumu užsieniuose užima šlykščiausią vietą. Mažas kraštas, ką tik atgavęs savo laisvę nuo svetimųjų, maudydamasis be paliovos savo piliečių kraujuje, negali vadinti save kulturingu kraštu ir negali turėti užsieniuose taip reikalingų simpatijų. Lietuvos likimas ir jos gyviausiųjų reikalų tenkinimas priklauso ne nuo diktaturos šalių, bet nuo demokratiškųjų V. Europos valstybių. Todel ir savo politikoje Lietuva yra su tomis valstybėmis surišta, o kruvinos diktaturos šeimininkavimas Lietuvos reikalams užsieny tiktai kenkia.

Mes nesame šalininkai užsienių kišimosi į Lietuvos vidaus politiką. Lietuvos Soc. Dem. Partija pakartotinai yra pabrežusi, kad Lietuvos diktatura gali buti pašalinta tik Lietuvos visuomenei verčiant. Bet mes taip pat neturime jokio pamato Lietuvos vidaus padėtį perstatyti užsieniams šviesiau negu jis tikrenybėj yra. Vakarų Europos socialistai turi žinoti kas ir kieno interesuose Lietuvą valdo, o tą žinodami jie mokės ir savo išvadas padaryti. Lietuvos liaudies išsivadavimo kovoj V. Europos demokratijos simpatijos ir moralė parama yra musų pusėj, o iš to galima tik pasiožiaugti ir su dar didesnę energija ir pasišventimu kovoti už demokratišką Lietuvos tvarkymąsi.

Lietuvos liaudis su kruvinos diktaturos ponavimu niekada nesusigyvens ir negali susigyventi. Nepasitenkinimas yra didelis ir tik tuo liaudies nepasitenkinimu galima išaiškinti ir valstiečių liaudininkų tarybos gana drąsius nutarimus iš š. m. lapkričio 11 d., prie kurių vėliau dar grįšime. Liaudininkai, Sleževičiui vadovaujant, teisingai įvertino Lietuvos dikta-

turos persigrupavimą ir aiškiai pasisako už diktaturos likvidavimą parlamentarines santvarkos naudai (net iki naujo Steigiamojo Seimo daejo?). Bet gyvenimas parode, kad liaudininkų vadų opozicija buvo ir, matomai, ateity bus pasyvi, jie lauks, kol diktatura pati nusideves ir diktatoriai vienas kitą suės, Toks pasyvumas betgi yra klaidingas, o musų krašto sąlygose jis prilygsta išdavimui. Diktatura reikia nuversti, nes kitu keliu eidami dar ilgiems metams užsidetume sau ant sprando sunkų pavergejų jungą,

Budami tikri Vakarų Europos demokratijos simpatijų ir paramos musų reikalui ir išeidami iš musų pačių ir musų krašto gyvujų reikalų turime stoti į aktingą kovą prieš diktaturą ir grąžinti Lietuvos liaudžiai ir musų kraštui prarastą Laisvę.

Voldemaro pramintu šunkeliu.

Pašalinus Voldemarą nuo valstybes vairo ir stojus priešakin „nuosaikiųjų grupei", netruko lengvatikių tvirtinusių, kad tas pasikeitimas įneš į Lietuvos gyvenimą naują kryptį, ištrauks Lietuvą is klampynes ir atves į normalią demokratininio gyvenimo santvarką. „Naujosios" vyriausybes premjeras p. Tubelis pirmame savo pasikalbejime su žurnalistais deklaravo, kad busią einama prie konsolidavimo krašto jegų, prie kurybinio darbo ir krašto gyvenimo stabilizacijos, palaipsniu busiančios panaikintos visos piliečius slegiančios priemones, k. a.: karo stovis su jo pasekomis, kariška cenzura, komendantų ir žvalgybos sauvale ir t. t. O tokios priemonės, kaip atsiskaitymas su savo politiniais priešininkais per karo lauko teismus visiškai busiančios nedaleistos. Iš tokio p. Tubeljo pareiškimo musų opozicija su „Liet. Žiniomis" ir „Rytu" priešaky, nušvitusiom akim, vaikiškai džiugavo išvedžiodama, kad tie p. Tubelio pažadai tai ir busiąs tas pereinamasis tarpas nuo Voldemarines diktaturos į konstitucionizmą. Girdejome ir priekaištų, kad tų pasikeitimų esmes esą nenorį suprasti ir įvertinti tiktai socialdemokratai.

Mes jau ir pat pradžioje tų vyriausybes „pasikeitimų", nebuvom pagauti iliuzijų, nedarem spelionjimų, bet realiai pažvelgę į lietuvišką gyvenimą tvirtinom, kad pasikeitimas yra tiktai dekoracinis, kad vieton subankrutavusios pasaulio akyse sukčių bendroves — Smetona, Voldemaras ir K-o, stoja ta pati bendrove su nauja iškaba: Smetona, Musteikis, Tubelis ir K-o, o esme ta pati, tikslai tie patys ir priemones lieka tos pačios. Voldemaro pramintas, melu ir provokacijomis pagrįstas šunkelis „naujajai" vyriausybei pasirode mylimiausis ir nuo jo nenorima išsukti ne žengsnio.

Dar pabaigoj rugpiučio men. paskutiniu Voldemaro užsimojimu buvo suimta įvairiose Lietuvos vietose apie 300 asmenų, daugiausia besimokinančio jaunimo. Ir kuomet Voldemaras, pasirodžiusias užsienio spaudoje žinias apie tuos areštus, viešai užginčijo, kad nieko panašaus nesą, laukiama buvo, kad „naujoji" vyriausybe tuos jaunuolius ištrauks iš tamsių žvalgybos urvų. Bet vieton to, šiandien jau mes žinom, kad dalį suimtųjų t. y. kelias desimtis jaunuolių jau teisia karo lauko „teismai paslėpę kalejimų koridoriuose. O „L. Aidas" jau viešai pasigyre, kad esą nuteista 12 „plečkaitininkų", kurių tarpe dauguma studentų, gimnazistų ir dvi Kauno gimnazijų mokytojas Bausmes paskirtos: 2-sušaudymui, kiti po 15 metų arba iki gyvos galvos katorgos kalejimo. Už ką juos sueme, už ką tokias žiaurias bausmes paskyre, visuomenė taip ir nežino nieko. Viskas paliekama fašistines žvalgybos paslapty.

Fašistine teroro sistema pasiliko ir šiadien ta pati tik dar žymiai paslyksiejo. Demokratinio pasaulio protestai prieš žmonių žudynes Lietuvoj įvaire ir „naujai" vyriausybei baimes, todel dabar viskas daroma slaptai, apie suimtuosius griežtai uždrausta skelbti. Nežinomi visuomenei ir kaltinimų motyvai. Teismuose „liudininkais" esti vien tik žvalgybininkai. Žvalgybos agenturinės „žinios", tai vieninteliai argumentai nuteisimui tų jaunuolių susaudymui. Teroras Lietuvoj tebesiaučia „Naujosios" vyriausybes laikais politine emigracija iš Lietuvos ne tik nesilpnėja, bet dar žymiai padidejo. Pagaliau turime jau ir „teroristus plečkaitininkus". Šis faktas charakteringas yra tuo, kad tie du emigrantai „teroristai" nežinia kokiu budu atsidurė Vievy ir sedejo senai žinomo žvalgybininko Viršnicko (suimtojo brolio) name—ginklų arsenale iki juos atvažlavę is Kauno policijos agentai sueme. Negaledami tuo tarpu išaiškinti jų ten atsiradimo ir suemimo aplinkybių, turime pažymeti, kad pati suemimo vieta ir žvalgybos paskelbtas per „Eltą" komunikatas dar kartą patvirtina, kad „naujoji" vyriausybe eina senu, Voldemaro pramintu šunkeliu.

„L. Žinios" del šio įvykio reikalauja šviesos. Jos is viso sakosi be žvalgybos paaiškinimų negalinčios suprasti nei „plečkaitiados" nei „teroristų", kurie prisikrovę ginklų laukia, kad juos suimtų! Ponai, nebukite mažais vaikais! Nejaugi jus per pastaruosius trejus metus nieko nepasimokinot? Jei ne, tai pravartu butų prisiminti, kad ir „rasta" S. D. Partijos Centre literaturą, arba nors ir atentatą pries Voldemarą ir po to mitingus ir „tautos" vardu siunčiamus vieniems prakeikimą kitam „užuojautas". Pasiskaitykite „L. Aidą", juk ten rasite, kad teroristai, meginę Voldemarą nudeti, ne tik turejo „lenkiškas" bombas bet ir patys „lenkiškai" kalbejo! Ir tai vis tik del to, kad tas buvo anais laikais reikalinga Voldemarui. Dabar stojo nauji laikai, nauji „tautos vadai", tai žinoma ir „teroristų" kiti tikslai. Pavyzdžiui, dabar žvalgyba skelbia, kad suimtieji „teroristai" sako tureję tikslą išsprogdinti karininkų Ramovę ir pačią žvalgybą. Tai nejaugi dar nesuprantama kam tie „sprogdinimai" reikalingi? Juk rodos visi girdejo, kad žadama eiti prie to, kad tai karininkų karčiamai norima nusavinti „įstatymų" leidimo teises, o žvalgybai gresia etatų sumažinimo pavojus. Pasaulin leidžiami burbulai apie kokio tai „seimo" sušaukimą, kuris gali ir patiems „tautos vadams" neišeiti į sveikatą, tai ar gi neverta apsidrausti ir pasirupinti is anksto, kad „plečkaitininkų" butų dar nors keletą metų, represijoms ir žmonių žudynems pateisinti, kad rinkimus (jeigu jie bus) pravedus savo naudai ? Žinoma verta.

Tačiau šie metodai ne nauji ir ne lietuviški, bet skolinti. Tie, kas gyveno Lietuvoj 1918 metais, gerai tur but atsimena buvusius gaisrus. Dege tuomet beveik kiekvienas Lietuvos miestelis. Vokiečiai okupantai skelbė pasauliui, kad Lietuvos miestelius degina besislapstančios po miškus rusų belaisvių bandos. Jie plačiai skelbe ir įtikinejo visus, kad tai esąs banditų belaisvių darbas ir siulesi buti ir pasilikti Lietuvai „globejais" ir „apgynejais" nuo tų banditų. Ar vokiečiams anuo metu kas nors tikejo, tai čia kitas klausimas. Bet visi gerai žinom, kad išsikrausčius vokiečiams okupantams, visai nepastebimai išnyko „banditai" ir liovesi gaisrai.

Jei kas tycia apsimetęs aklu nenori matyti kokias šlykščias priemones vartoja musų fašistiniai okupantai išsilaikymui krašto valdžioje ir nesiima priemonių tu nenaudelių pašalinimui, tai tam joki šviesa nepades. Vienintelis kelias sukurimui Lietuvoj sviesesnio gyvenimo yra — pašalinti savanaudžius krašto užgrobikus, pašalinti drauge su jais ir tą jų įvestą valstybes santvarką, kuri laikosi melu, smurtu ir provokacijomis.

Tokio nusistatymo mes buvome ir esame ir tuo keliu kviečiame eiti musų draugus — Lietuvos darbo liaudį.

P. Š—tis.

Melo ir niekšybės dokumentas.

Kartą „Lietuvos Aidas" prasitarė, kad apie naująją konstituciją visi esą „užmiršę". Taip ir is tikrųjų yra. Naujoji konstitucija nera veikianti konstitucija, bet pasilieka tik popieriaus gabalas pilnas melų ir niekšybių. Toki konstitucija tai yra tikra Lietuvos geda. Pats pirmas tos konstitucijos paragrafas yra melas Jis skamba: „Lietuvos valstybe yra nepriklausoma demokratine respublika".

„Suverene valstybes valdžia priklauso tautai".

Kur gi yra tas „demokratizmas"? Patys „tautos vadai" kas dieną iš demokratizmo tyčiojasi, o į konstituciją kokiems tai galams tą įraše. Arba kitas melas, kad vyriausia valdžia priklauso tautai, o tuo tarpu tauta yra pavergta, bebalse, o kraštą valdo banda užgrobikų okupantų. Tokių melų yra pilna leitenantų konstitucija. Užteks paminejus sekančius melus—„Valstybes valdžią vykdo Seimas, Vyriausybe ir Teismas" § 2. Seimo nera, teismas „sukinsynų" apsestas, o vyriausybėj sedi okupantai. „Lietuvos plotas susideda is žemių, kurių sienos aprašytos sudarytomis valstybes tarptautinemis sutartimis" § 4. „Lietuvos sostine — Vilnius" § 5 Skaitant tuos paragrafus gali įsivaizdinti, kad raguotas Antanas ir Vilniaus kraštą jau atgavo ir Vilnių Lietuvos sostine padare.

„Visi Lietuvos piliečiai, vyrai ir moterys yra lygus pries įstatymus" (§ 11). Taip pliauskia konstitucija, o tris ketvirtis Lietuvos piliečių neprileidžiami prie savivaldybių rinkimų.

„Piliečio asmuo neliečiamas" (§ 12); „Piliečio butas neliečiamas" (§ 13); „Piliečiui laiduojama korespondencijos ir susižinojimo paslaptis paštu, telefonu ir telegrafu" (§ 15); „Piliečiams laiduojama žodžio ir spaudos laisve" (§ 16); „Piliečiams pripažįstama laisve daryti nurodyta įstatyme tvarka susirinkimus be ginklo ir neardant viesosios rimties" (§ 17); „Piliečiams laiduojama draugijų ir sąjungų laisve" (§ 18) ir t. t. Vienu žodžiu „piliečiai" turi viską bet tik popieryje. Gyvenime yra visai atvirkščiai. Žvalgyba, policija, cenzoriai, komendantai, snipai ir geležinio vilko bernuželiai tai yra tikroji, nerašytoji Lietuvos konstitucija. „Valstybe saugoja atskirais įstatymais darbininką ligoje, senatveje, nelaimingais atsitikimais ir darbo trukstant" (§ 98). Viskas popiery, o gyvenime ir ligonių kasos yra ardomos ir bedarbiai kulipkomis „saugojami". „Visų laipsnių mokyklos yra visiems lygiai prieinamos" (§ 101). O mokesnis už mokslą tycia pakeltas, kad biednesnieji negalėtų mokytis.

Tokių begediskų melų yra pilna leitenantų konstitucija, kiekvienas jos paragrafas tai gyvas, prasimelavęs šuleris Voldemaras. Ką neišsemia melas tą papildo niekšiskumas. Sunku ir atskirti, kur šitoje „konstitucijoje" baigiasi melas ir prasideda niekšiskumas. Is visų nuostatų kyšote kyšo fasistų noras amžinai viespatauti, o ypatingai Smetonų noras amžinai buti prezidento palociuje. Visa valdžia faktiskai atiduodama į prezidento rankas. Prezidentas atstoja Seimą, skiria ir atleidžia ministerius, leidžia įstatymus, atstovauja valstybę, yra vyriausias karo vadas, turi „pasigailėjimo" teisę (vagims Labanauskui, Linartui, bet ne Lietuvos demokratams). Prezidentas skiria ir atleidžia karininkus, jis skiria ir atleidžia aukstesniuosius valdininkus, duoda priesaiką, kad saugos įstatymus (Smetona jau dvi dave ir ant abiejų nusispiove) ir t. t. Tokiam prezidentui gali ir Urochas grabe pavydeti.

Pats prezidentas turi buti renkamas „ypatingų tautos atstovų". Kokie tie ypatingi „tautos atstovai" rinks prezidentą, kol kas nežino ne Smetona, bet jau ir dabar aišku, kad jį rinks tokie „atstovai", kurie patiks Smetonai. Apie tautos teisę pačiai rinkti prezidentą, konstitucija užmirsta taip pat, kaip tauta tą konstituciją, kad užmirša. Jei dabar subiaurojus savivaldybes pasisekų sudaryti fašistiškus ramsčius iš jų, tai iš tokių sudergtų savivaldybių galima butų sukviesti „ypatingus atstovus" prezidentui rinkti. Jei ir šitokiais atstovais Smetona nepasitiketų, galima butų pavesti Musteikiui paskirti „ypatingus tautos atstovus" ir Smetonų prezidentavimas būtų užtikrintas. Taip ar kitaip, „vado" plunksnomis apkaišytas baidykle—Smetona einant to konstitucija bus Lietuvos prezidentas, o jam to ir tereikia.

Fašistine konstitucija per daug jau aiskiai yra turtingųjų naudai surašyta ir tiek yra falšyva ir niekinga, kad galetų nors kuriam laikui patenkinti lietuvių tautą. Kol kumštis laiko viską užgniaužęs, tol ir ta niekšų konstitucija neveikia, bet kai kumštis sprogs, tada Lietuvos liaudies judejimas ties tuo nieksybes ir melo dokumentu — vadinamu konstitucija — nesustos. Trečioji konstitucija tures buti liaudies konstitucija, kuri ne tik popiery surašyta liaudies teises garantuos, bet ir gyvenime taikoma liaudies reikalus mokes apsaugoti.

Tada ne tik visi pilieciai, bet ir tie 240.000 jaunų nuo 20 — 24 m. Lietuvos sunų dukterų, kuriuos leitenantų konstitucija skaito „nesubrendusiais" atgaus savo teises. Tada ir „neatsakomingas", bet užtat amžinas „liurbis" (taip jį Voldemaras vadina) Smetona nusiris nuo liaudies sprando ir tures užleisti vietą liaudies rinktam ir patikimam prezidentui.

S. B.

Ar Tubelis ses į kalėjimą?

„Lašinių skutikų" byla pasibaige, bet įspudis iš jos paliko visai ne koks. Visas reikalas smirdejo pašvinkusiais amerikoniškais lašiniais, o byla oro visai neapvale. Lietuviškas „teisingumas" ir si kartą suklupo — jis tik nubaudė lašinių statytojus ir tai nubaude juos ne tiek už tai, kad jie sukčiavo ir kareivius surudijusiais lašiniais nuodijo, bet nubaude pirmon galvon uš tai, kad jie ne tautininkai. Karininkų, kurie netikusius lašinius priiminejo ir, žinoma, iš to riebiai pelnesi, teismas ir nemanė nubausti. Varnas varnui akies nekerta, o vagis karininkas tokiam pat vagiui karininkui ir juo labiau, todel ir žinomi armijos teismo kysininkai teisėjai savo sebrus isteisino, o nubaude „tikrus katalikus" už tai, kad jie nepalaiko Smetonos. Katalikai gavo po metus kalejimo, nors už savo smugelius ir žulikystes verti buvo daugiau. Bet klausimas, kiek gaus kalėjimo Tubelis. buvęs „Lietukio" pirmininkas, kurs taip pat amerikoniškus lašinius intendanturai state ir kareivius nuodijo? „Lietukio" sutartis su intendantura buvo toki pat, kaip ir Ū. S-gos, „Lietukis" kaip ir Ūk. S-ga state lašinius ne tokius, kaip buvo numatyta sutarty, „Lietukis" papilde tokį pat prasikaltimą, kaip ir Ū. Sąjunga. Visas skirtumas

buvo tas, kad „Lietukis" antspaudų neskuto, bet amerikoniškus lašinius state su visomis antspaudomis Draugelis ir visokie Mikšiai žulikavo pasislepę, o Tubelis atvirai smugeliavo. Draugelis ir K-o sedi kalejime, o Tubelis Lietuvą valdo! Tas bent yra „teisingumas". Užtenka žulikui buti Smetonos svogeriu ir jis gali laisvai vogti ir net gali buti „tautos vadu". Laiminga tauta, kurios „vado" garbe amerikoniškais lašiniais kvepia. Toks „vadas" gali vesti tautą į „garbingą ir didingą ateitį", kaip caro šnipas Aleksa savo proklamacijoj sako.

Berods, galima pasakyti, kad Tubelis ne sau voge, bet pelnas ejo į „Lietukio" kasą, bet jog ir Draugelis su K-o, taip pat ne „sau" voge ir galima manyti, kad jų ašaros teisme visai ščyros buvo. Tik visa beda, kad vagis visada palieka vagis, vistiek ar jis suvogtą turtą tiesiai į kišenę deda, ar formoj tukstantinių algų iš vogtų pelnų sau išmoka. Šitame reikale tarp Draugelio, Mikšio ir Tubelio jokio skirtumo nėra Skirtumas yra tik tas, kad Draugeliai yra „opozicijoj" o Tubelis yra „tautos vadas".

„Rytas" rekia gvoltos, kodel „Lietukio" nieks neteisia. Anot „Ryto" teisingumas turetų buti visiems lygus Taip turetų buti, bet taip nera. „Rytas" ir pats ne tiek nori, kad Tubelis atsisestų pas Mikšį į kalejimą bulvių skusti, kiek nori, kad tikrieji katalikai iš kalejimo išeitų. Del to jis ir gvoltos reikia ir į „Lietukį" (teisingiau į Tubelį) pirštu rodo. Musų manymu, „Rytas" turetų žinoti koks lietuviškas „teisingumas" yra. Kai sugauna darbininką su socialdemokratiška proklamacija ar knygute jis gauna kalejimo iki gyvos galvos ir tas pats „Rytas" jį dar eploja, o „tikrieji katalikai" už lašinių operacijas gavo tik metus, na o Tubelis su tokiom pat „operacijomis" net „tautos vadu" pasidare. „Krikščioniškieji" ponai iš tų faktų turetų pasimokyti, bet pliką ir kuprotą ištaisys vien kapai.

Diktatura Lietuvą apdovanojo puikiomis figuromis. Valde prasivogęs melagis Voldemaras, sedi aukštybese raguotas ištiželis Smetona, o dabar maudosi nekaltame kraujuje lašinių didvyris Tubelis su įsiutusia bestija Musteikiu. Plechavičius nebera ne diktatoriumi ir tai dar skaldo antausius pašto žinybos valdininkams, muša žydus, kotavoja savo darbininkus malune ir dvare ir jam nieks nieko nepadaro. Diktatura del to ir yra smerktina, kad joje saika neatsakomingų okupantų elgiasi su piliečiais kaip patinkami, nekalbant jau apie vagystes ir panašius „tautos vadų" derbus darbelius.

S. Z.

Senomis vėžėmis.

Nuvertus Voldemarą visi lauke šiokio tokio pasiketimo Lietuvos vidaus politikoje. Kai kas net tikejosi, kad tautos „svogeriai" atvesią įklimpusį Lietuvos valstybes vežimą į demokratiškas vežes. Bet lukesčiai nuejo per nieką. Užteko pusantro menesio laiko, kad pamačius jog „švogeriai" drąsiai eina Voldemaro sumintu kruvinu keliu. Karo lauko „teismai" „teisia", cenzoriai brauko, komendantai jodo piliečius, o žvalgyba net ir „plečkaitininkus iš grabo prikele. Jokių pasikeitimų neįvyko, tiktai po neišsipildžiusių lukesčių lietuviškas gyvenimas atrodo dar liudnesnis. Vietoje devinkalbio profesoriaus atsisedo diktatoriauti slykščiausios rušies chamas Musteikis, tai ir visas pasikeitimas.

Voldemaro politika.

Voldemaras visą savo vidaus ir net užsienių politiką reme melu, žongliravimu ir provokacijomis. Melu pradejęs Voldemaras melu ir baige. Savo „garsiame" laiške Griniui Voldemaras labai sumaniai pasisake už „konstitucines tvarkos atstatymą", o baigdamas savo diktatoriavimą pasake spaudos atstovams, kad per visą jo valdymo laiką esą areštuota „tiktai 12 (dvylika) socialdemokratų"! Tokio melagio reikia iš tiesų paieškoti ir ne bet kur toks rasis. Pasistatęs savo tikslu suardyti opoziciją krašto viduje Voldemaras visomis priemonemis prie to tikslo ejo. Priemones buvo antraeilis dalykas, tikslas buvo viskas. Kas davesi papirkti, tą Voldemaras pirko; kitus gąsdinimais ir teroru nuramino, o tuos, ką tvirtai laikesi savo idejų, Voldemaras pasistenge suprovokuoti ir fiziniai sunaikinti. Jau bus virš tukstančio socialdemokratų ir jų nusistatymo žmonių, kuriuos Voldemaras kalino treme, terorizavo ir kaip įmanydamas persekiojo.

Emigraciją keike — opoziciją muše.

Atsiradus gausingesnei emigracijai Voldemaras pasistenge padaryti iš jos baubą ir apie emigraciją pradejo suktis visokios provokacijos. Nieko negalejo buti Voldemarui dekingesnio kaip perstatyti visą emigraciją lenkų agentais ir visą Lietuvos liaudies išsilaisvinimo kovą surišti su tikrais ar tik tariamais lenkų planais. Voldemarui ne tiek jau svarbu buvo įtikinti Lietuvos demokratiją, kad emigrantai ir visi aktingi kovotojai prieš fašizmą yra lenkų agentai, kiek svarbu buvo turet „argumentas" krašto viduje ir dar daugiau užsieniams terorui pries opoziciją pateisinti. Šimtai areštų ir persekiojimų ejo lenkų ir „plečkaitininkų" sąskaiton. Policijos etatų didinimas, karo stovis su šlykščia nemokšų cenzura, Varniais ir visais varžymais viskas buvo pateisinama lenkų ir „plečkaitininkų" planais. Kai krikščionių ir liaudininkų opozicija darydavosi nors kiek aktingesne Voldemaro aidas tuoj mesdavo jiems kaltinimą, kad esą parsidavę lenkams.

Voldemaro provokacijos.

Reikia pripažinti, kad Plečkaitis bene bus daugiausiai davęs „argumentų" Voldemaro nieksybems pateisinti, bet ir be Plečkaičio, Voldemaras provokacijomis nesivarže. Pavyzdžiui, kai Voldemarui reikejo savo notą Tautų S-gai „pagrįsti", jis už 2000 litų nusipirko sau suvargusį darbininką Savickį Marcelį, kurs dar 1924 m. Lietuvą apleido ir skurdo Varenoj lenkų pusej. Už pinigus Savickis pasisake esąs „plečkaitininku" ir pagal žvalgybo reikalavimą surašė savo „patriotiškus" parodymus.

Po Plečkaičio išmetimo žvalgyba dejo visų pastangų priveisti emigrantų tarpe šnipų. Sunku ir beatsiminti visus tuos šnipus šnipelius, kurie lankesi V. K-e prisimesdami karštais „kovotojais". Ir kiekvienas šnipas butinai nori būti „teroristu", prašo bombų, literaturos ir p. Pažinus kelius šnipus nesunku yra atskirti ir kiekvieną naujai atvykstantį. Vienas „inteligentiškas patriotas" nuo Švenčionių, Kauno universiteto stud. Valčys ir Plečkaitį pavarius vis dar rašydavo laiškus į V. K-ą „generolui" Plečkaičiui prašydamas „armijoj" tarnystes, bet nemažesnes kaip „poručiko". Iš tokių asilų, tik mažiau „inteligentiškų" rekrutuojasi ir dauguma šnipų. Vienas, buvęs „Ryto" mokytojas Jankauskas, jau kelintas kartas peršasi į „plečkaitininkus" ir kaipo tikslą nurodo savo pasiryžimą kovoti prieš... kun. Kraujalį! Šnipai iš N. Lietuvos daugiausiai yra perėję per žvalgybos rankas, buvę Varniuose, kalejime ir šiaip žvalgybos tąsyti. Poškus Juozas, Dovydas, Pronckaitis, Malinauskas, Visockas, Bruzgys, Liudžius ir k. tai tik dalele tos rušies sutvėrimų. Nemažai pasitaikydavo ir tokių šnipų, kurie atvykę V. K-an pasisakydavo esą žvalgybos siųsti ir siulydavosi dirbti į du frontu... Žvalgybai, tur but, ne tik svarbu buvo gauti kokių nors žinių iš emigrantų veikimo, bet gal dar net svarbiau buvo sudaryti

apie emigraciją tokią aplinkumą, is kurios kiekvienu metu galetų sau semti „argumentus" opozicijai Lietuvoje persekioti. Pavyzdžiui, snipų provokacija buvo reikalinga LSDP. uždaryti ir dešimtims arestų įvykdyti. Be žvalgybos inscenizuotų provokacijų neišsiverčia ne vienas karo lauko „teismas". Sistematiškas opozicijos naikinimas buvo vykdomas su provokacijų pagelba ir šimtai žmonių yra istremti ir kalinami vien todel, kad valdžios politikai tatai buvo naudinga. Žemelis, Uscila, Važnevičius, Karpavičius, Jurenas, P. Sakavičius, Klastauskas, Rozenbergis, Jočys ir eile kitų provokatorių dirbo žvalgybos pavesti ir diriguojami. Visos žvalgybos provokacijos per „Elta" buvo skelbiamos kaipo „lenkų agentų plečkaitininkų" priešvalstybinis veikimas. Ukmerges žvalgybininkas Švobas sugalvojo mandriausią dalyką. Jis suarestavo V. K-o narlo Minto keturius brolius, 2 išsiunte į Varnius, o dviem sufabrikavo bylas. Senukai tevai netekę visų savo vaikų begalo krimtosi, o ukyje pasidare suirute. Privargines tėvus ir vaikus Švobas kartą liepe vienam Minto broliui sedinčiam kalejime vykti į Vilnių ir padaryti Mintui pasiulymą už paleidimą jo broliu informuoti, žinoma, už gerą atlyginimą, žvalgybą apie emigracijos veikimą. Į tą slykštų pasiulymą galima buvo tik spiauti, bet kad pavedžiojus už nosies durną Švobą, kurs is savo mizernos dušios spresdamas su tuo pasiulymu islindo, buvo pavesta Mintui pasakyti Švobui, kad kol broliai sedi kalejime „derybos" negali eiti. Po kiek laiko Švobas pranese, kad esą dviem broliams sedejusiems kalejime jis bylas numarines, o is Varnių broliai busią paleis i ir siule pasimatymą Rygoje. Pasimatymas neįvyko ir po kiek laiko Švobas vel priverte vieną Minto brolį vykti į Vilnių su jo pasiulymais. Šį kartą Švobas su jo pasiulymais buvo pasiustas po velnių. Be abejo, Švobas gali ir toliau Minto namiškius kankinti, bet nuo banditų sedinčių Lietuvos valdžioje iš viso nera priemonių piliečiui gintis. Ką jie nori, tą ir daro. Todel ir Švobas turi galimybes visai nekaltus Minto namiskius kaip patinkamas kankinti. Tokiomis priemonemis Voldemaro valdžia kovojo ne tik prieš atskirus demokratus, bet ir pries visą opoziciją ir opozicines organizacijas.

Kaip gi su teroru?

„Pirmyn" nuo pat pirmų dienų savo atsiradimo skelbia, kad Lietuvos diktatura, koki ji šiandien yra, tiktai jega gali buti nuversta. Jokios evoliucijos iš diktaturos negalima laukti. Šitas „Pirmyn" nusistatymas atatinka visų sirdingų Lietuvos demokratų nusistatymą. Bet visai kitas dalykas yra teroras. Dar pries antrą konferenciją „Pirmyn" ir pati antroji musų konferencija pasisake, kad teroras, kaipo kovos priemone kovai su diktatura, yra atmestinas. Teroras, musų supratimu bent šiuo metu, Lietuvos demokratijai negali padeti nuversti diktaturą, todel apie teroro organizavimą iš emigrantų puses negali būti ne kalbos. Teroras šiuo metu ne emigrantams, bet fašistams yra reikalingas Pavyzdžiui, jei butų išsprogdinta kad ir toki fasistų dabar garsinama karciama „Ramove". Kas butų? O gi butų po visą kraštą šimtai naujų arestų, saudymų, žvalgyba dar pikčiau siustų, o Lietuvos demokratinis judejimas be nuostolių nieko is to neturetų. „Ramoves" issprogdinimas dar labiau sustiprintų karininkų šaikos diktaturą, o liaudies išsivadavimo kova nuo to tik nukentetų. Vertindami terorą kaipo kovos priemonę mes išeiname ne is to, ar vienas kitas fašistas gaus galą, bet turime galvoj jo galimas pasekas, o teroro pasekos šiuo metu demokratijos salininkams gali buti tiktai neigiamos. Dabartiniu metu žvalgyba nori mums primesti terorą ir tą daro todel, kad tai jai tik butų naudinga, jei mes šiuo metu darytume vieną ar kitą teroro žygį. Jei kada musų organizacija prieis išvadų, kad reikia tą ar kitą niekšą pasalinti, tai laiką tokiam žygiui mes sau parinksime, o ne pavesime tą padaryti žvalgybai, kaip dabartiniai švogeriai diktatoriai kad noretų. Dabartiniu metu teroras yra reikalingas žvalgybai, todel žvalgyba prikele is numirusių „plečkaitininkus" su „peklos mašinomis" ir „bombomis". Be „plečkaitininkų" Smetona nemoka Lietuvos valdyti, todel po pora menesių ramumo Lenkijos pasieny vel prasidejo „susišaudymai" ir panašus triukšmingi reiškiniai, kurių aukos yra opozicija Lietuvos viduje. Jei nebutų „pleckaitininkų", nebutų Smetoniniams budeliams ne „argumentų" laikyti karo stovį, persekioti Lietuvos demokratiniai galvojančius piliečius ir t. p., o be karo stovio, be visų tų šlykščių persekiojimo priemonių diktatura negaletų Lietuvoje ilgesnį laiką išsilaikyti. Todel diktatura, prikeldama iš numirusių „pleckaitininkus", gaminasi argumentus savo buvimui ir savo niekšybems pateisinti.

Bieliausko ir Višnickio suemimas.

Emigrantai socialdemokratai turi tik vieną priemonę kovoti prieš diktaturą, o tai yra spauda. Nuo tas kovos mes niekada neatsisakysime nežiurint to, kad už kiekvieną nelegalų lapelį fašistai yra pasiryžę musų spaudos platintojus ir skaitytojus šaudyti. Gali pasitaikinti, kad vienas ar kitas „Pirmyn" platintojas pataiko ant provokatoriaus, ar per neatsargumą įkliuva į žvalgybos nagus, bet tas mus negali priversti nuo savo spaudos atsisakyti. Paskutinemis dienomis žvalgyba arestavo du emigrantu—Bieliauską ir Visnickį ir tuoj paskelbe apie terorą, bombas ir lyg nenoredama prideda, kad rasta ir „Pirmyn". Arestavimo aplinkybes yra daugiau negu keistos. Jei tiketi žvalgybos pranešimui Bieliauskas su Visnickiu perejęs administracinę liniją užejo pas Višnickio tevus ir ten visą dieną laukė kol atvažiavo iš Kauno žvalgybininkai jų suimti. Pats faktas, kad žvalgyba sužinojusi apie dviejų emigrantų buvimą Vievy, Višnickių namuose, ne puole jų suimti (o juk Vievy yra policijos rezervas ir eibes pasienio policijos) bet laukė visą dieną, o Kauno valdininkai ramiai sau atvažiavo iš Kauno į Vievį ir tada tik namus apstojo, meta keistą sviesą ant viso įvykio. Dar keistesnis yra faktas, kad emigrantai pereję sieną sustojo šnipo namuose, nes emigranto Višnickio brolis yra žinomas Vievio apylenkej snipas. Bieliauskas apie tą turejo žinoti, o Visnickis tikrai žinojo, kad jo brolis yra šnipas, ir pats atvykdamas į V. K-ą tą yra sakęs. Prie tų faktų visai pritinka ir trečias, kas Višnickis isejo is trobos ir čia jį policiją sueme, o tada jau policininkai meta į trobą kelias granatas ir suima pritrenktą Bieliauską. Peklos mašina, bombos, teroras ir „Ramove" atsirado jau veliau. V. K-as ne vienam emigrantui ar „Pirmyn" platintojui nenustato kaip, kokiu keliu ir su kuo jis turi literaturą gabenti, todel ir šitas sustojimas šnipo namuose ir įkliuvimas mums kol kas yra dar neaiškus. Neturime kol kas pamato įtarti Beliauską, kad jis nuejo negeru keliu, bet Višnickio role visoj toj istorijoj yra labai reikalinga išaiškinimo. Netolima ateitis turės parodyti vieno ir kito vaidmenį ir tada pamatysime ar turime reikalą su sąmoninga provokacija ar tik su nedovanotinu neatsargumu.

Išvados.

Švogeriai atoję be Voldemaro prie valdžios, pradžioje dar kalbejo apie „teisetumą", minejo net „užmirštą" konstituciją, bet pavaldę menesį išsiilgo „plečkaitininkų" ir žvalgybos pastangomis turi jų jau net kelius desetkus. Vienus karo lauko „teismas" smerkia, kitus pas lenkų sieną dar tik sugavo, o desimtys dar laukia sovo eiles. Emigracija vel dideja, per paskutines dvi savaites vien į Vilnių atbego virs 10 žmonių

tame skaičiuje 2 pasienio policininkai Bišas ir Jakštas, kurie sakosi tik atsišaudydami galeję nuo kriminalines policijos pabegti. Prasideda iš naujo „akcija" prieš emigrantus spaudoj, tik biškį naujesnej ir šlykštesnej formoj. Dabar jau kaltina mus, kad mes esą lenkų šnipai ir esą šnipinėją Vilniaus krašto lietuvius...

Vienu žodžiu, prasideda sena muzika. Diktatura savo išsilaikymui reikalauja kraujo, o todel ir prasideda emigrantų ujimas ir „plečkaitininkų" gaudymas. Lietuvos demokratijai dar stovi prieš akis ilgas ir be galo sunkus kovos tarpas. Bet esame tikri, kad reakcija nepajegs liaudies išsivadavimo sulaikyti nors aukų iš mus ji dar ir labai daug gali pareikalauti.

J. S.

Fašistai ir savivaldybės.

Demokratiškos Lietuvos savivaldybes buvo akmuo fašistų kely prie Lietuvos sufašistinimo. Po ilgų svarstymų ir galvojimų pagaliau išejo „vietos savivaldybių įstatymas" einant kuriuo smetonininkai tikisi iš savivaldybių pasidaryti savo viešpatavimui atramos punktus. **Pirmiausiai fašistai iš savivaldybių pašalina biednuomenes atstovus** Darbininkai, biednieji amatninkai, grįteininkai, visi samdininkai savivaldybių rinkimuose yra bebalsiai. Jei prideti veik visas moteris, kurios, jei nevaldo nekilnojamo turto arba nesiverčia prekyba, taip pat neturi balso, tai daugiau trijų ketvirčių Lietuvos kaimų gyventojų vietos savivaldybių rinkimuose yra bebalsiai. Seniunijose, kur yra daug dvarų, keli dvarininkai sudarys vietos savivaldybę, o visi kiti gyventojai bus paversti piliečiais antros rušies.

Bet fašistams ir to neužtenka; jie ir tokias, turtingųjų gyventojų savivaldybes, padare apskrities viršininkų pastumdelemis. Apskrities viršininkas yra savivaldybių diktatorius. Jis yra apskrities valdybos pirmininkas, jis skiria val. sekretorių, jis gali bausti viršaitį iki 3 parų aresto, jis gali „ypatingais atsitikimais" pašalinti viršaitį nuo pareigų. Pagaliau Vidaus Reikalų ministeris gali su vietos savivaldymemis daryti kas jam patinka. Jis ir atstato viršaitį, ir paleidžia valsčiaus ir apskrities tarybą ir keičia nutarimus, vienu žodžiu yra savivaldybems „car i bog". Apskrities viršininkas duoda įsakymus viršaiciui, virsaitis seniunui, o visi klauso „išmintingo" Musteikio...

Tokios savivaldybes yra, žinoma tik savivaldybių šešelis. Kad padarius savivaldybes dar paklusnesnemis visi rinkimai į savivaldybių organus yra atviri „rankų pakelimu". Tuo budu valdžia per savo agentus ir šnipus gali kontroliuoti kiekvieno piliečio pažiuras, na o reikalui esant ir atatinkamai pasielgti. Visa fašistų savivaldybių „reforma" kvepia carizmo raugu. Pradedant nuo rinkimų ir baigiant „staršinos" bieke viskas skolinta iš nelemtos atminties caro vergijos laikų. Tautiškas carizmas taip galima dabartinę savivaldybių „reformą" pavadinti. Ir dabar kaip carizmo laikais teises yra rišamos su turtu. Kas biednas, tas turi tyleti, mokesnius moketi ir klausyti. Ant tokių pagrindų sukurta nepriklausoma Lietuva negali buti vidujiniai tvirta. Ar tie šimtai tukstančių Lietuvos darbininkų, kurie neturi net piliečių teisių, gali buti užinteresuoti, kad Lietuva tarpų ir butų nepriklausoma? Aišku, kad ne. Fašistine diktatura deda visas pastangas, kad Lietuvos biednuomenę atpratinus nuo interesavimosi valstybes reikalais. Mokesniai moketi, kariuomenej tarnauti tai yra visų, o ypac biednųjų gyventojų pareiga, o savivaldybese vietos reikalus tvarkyti gali tiktai turtingieji. Kokios turi buti musų krašto mokyklos apie tą sprendžia tik turtingieji. Biednieji turi tyleti. Kokie musų keliai, ligonines—sprendžia tik turtingieji, o biednieji turi tylėti.

Dauguma Lietuvos gyventojų visai teisingai įvertina savivaldybių „reformą". Net ir turtingieji, kurių naudai savivaldybes reformuojamos, mato tikrą tokių savivaldybių veidą ir lyg susitarę rinkimuose nedalyvauja. Kai kuriose seniunijose 12 žmonių rinko atstovus į valsčiaus tarybą. Aišku kokio pasitikejimo taip rinkti „valsčiaus ponai" tures gyventojų tarpe. Pirmas masių judejimas tokias savivaldybes nušluos ir tures nušluoti, nes tai yra vergijos padaras, carizmo atruga. Lietuvos liaudis su tokiomis savivaldybemis neturi nieko bendro Visa „reforma" eina iš diktatorių, drebančių už savo kailį. Smetonos klika noretų iš savivaldybių pasidaryti policijos nuovadas, su pagelba kurių bus liaudis slegiama ir liaudies kišenes tuštinamos.

Visa „tautos vadų" politika yra vedama su išskaičiavimu viešpatauti Lietuvoj kiek galima ilgiau. Kovodami su „partiškumu" „tautos vadai" įvede slykščiausį savo partiškumą. Tas jų partiškumas yra tuo šlykštesnis, kad jis nepakenčia nieko kito šalia savęs. Kiekvienas, kas nera diktaturos šalininkas, yra beteisis priešas. Ir savivaldybes norima padaryti fašistiškai partiškomis. Bet tokios savivaldybės nera ir niekada nebus Lietuvos gyventojų atstovybes, bet bus tik aklas diktaturos įrankis. Kai grius diktatura, grius ir nieksu išgalvotos policines „savivaldybes". Tam kiekvienas turime ir rengtis.

A. B.

Ir Musteikis pareiškimus daro.

Musteikis susikviete lapkr. 8 d. spaudos atstovus ir įprastu jau budu papasakojo virtinę „savo" darbų. Kol buvo Voldemaras, Musteikis kaip užteptas tylejo. Voldemaras vienas informacijos darbą atlikdavo. Dabar ir Musteikis atpasakojo spaudos atstovams savo referentų paruoštą pareiškimą. Tuščia butų deržimordos Musteikio pareiskime ieškoti bet kokių perspektyvų Lietuvos vidaus politikai. Musteikis ir pats nežino ko jis nori prieiti ir todel pliauškia apie taisykles ir statutus. Žinoma, jis užsimine ir apie socialinį (jau atskiria nuo socialistinio!) draudimą, bet tiek apžiojo, kad tur but ir pats nesupranta ką pasake—butent, jis esą rengiąs draudimo įstatymą, kurs apimąs draudimą ligoje, senatveje, nelaimingais atsitikimais ir net nedarbe. Įdomu butų išgirsti kaip Musteikis jau dabar tokį įstatymą įsivaizdina?

Musteikis sudarkęs ligonių kasų įstatymą, subiaurojęs vietos savivaldybes, rengiasi darkyti ir miestų savivaldybes. Iš viso Musteikis žada „gerinti" policijos aparatą, kurį per 3 metus ministeriavimo tik blogino tepajege. Apskričių viršininkus jis noretų padaryti apskričių diktatoriais, bet apie Musteikio planus neverta ne kalbeti. Jis pats apie savo planus tiek teišmano, kaip keturkoje apie debesį. Rusiškai keikti, trenkti kumsčiu į stalą, tą jis, be abejo, gali, o iš jo daugiau ir reikalauti nera ko.

Ant Voldemaro Musteikis matomai labai yra įsiutęs, jis net nepabijojo ir savo pareiškime Voldemarą užgauti, nors, tiesą sakant dabar jis gali ir nebebijoti. Visas Musteikio pareiškimas primena riebaus jorkšiiro patenkintą kriuksejimą — viskas jam paprasta, viską jis žino, nors pareiškimą referentų parašytą kelias dienas atmintinai kale...

DIEVOBAIMINGO TURAUSKO MELAI.

Eltos direktorius zakristijoniškas Turauskas pasižymi savo dideliu dievobaimingumu. Daug kas stebesi, kaip jis tą dievobaimingumą su melu sutaiko, bet tai

jau jo biednos dušios reikalas. Mes norime siuo kartu paziureti eilinį jo melą apie emigrantus. Elta kartoja senai nuvalkiotą pasaką apie lenkų „subsidijas" tik prideria, kad emigrantai del tų subsidijų pešaši taip pat, kaip fasistai del valdžios. Už „plečkaitininkų" literaturos gabenimą emigrantai gauną „ekstra" po 20 dolerių už kiekvieną transportą. Anot Musteikio, esą 12 punktų, kuriuose dirba po 6 — 8 žm. kas reiskia, kad nemažiau kaip 80 žmonių yra „punktuose". Jei is 100 emigrantų, kurie yra Lenkijaj (daugelis išsikele į Vokietiją) apie 85 dirba Lodziuj, Sosnowce, Bendzine, Zabiniece, Silezijoj, Gardine ir k., o apie 15 žmonių Vilniuje (kurių skaičiuje kelios moterys, keli moksleiviai ir viens kitas bedarbis, tai įdomu, kas per tipai tuose Musteikio punktuose sedi? 12 punktų po 20 dolerių du kart per menesį, pridek dar „subsidijas" ir kitus „malonumus", tai žvalgybos apskaičiavimu emigrantai gyvena kaip rojuje. Kokiam snipui seiles nevarves girdint tokias sumas? Gal tokiomis „perspektyvomis" suviliotl snipai ir nori prisiplakti prie emigrantų, kad ką nors iš „subsidijų" ir sau pešus? Patariame Musteikiui buti kuklesniam, nes kitaip visi šnipai atbegs pas emigrantus „tevynę pardavineti". Be sitų pajamų apie 40 emigrantų, Eltos žiniomis, esą lenkų snipai ir šnipineją „vietos lietuvius". Paskui kiekvieną vietos „patriotą" taip ir vaikščioja bent po keturius emigrantus ir kiekvieną žingsnį seka, na o paskui Rafal'ą", tur but, ir visas desetkas sekioja! „Emigrantas" Ambrozevičius anot Eltos net ir „Vytį" redaguoją. Tiesa, del to Ambrozeviciaus-Ambroziejaus kilo „nesusipratimas" emigrantų tarpe matomai, irgi „del subsidijų". Emigrantai apšauke Ambrozicjų melagiu ir aferistu, o vietos doleriniai „patriotai" jį išskestomis rankomis prieme ir ne tik jį, bet ir Kauno kalėjimo valdininką krikščionį Ziedą (dabar jau Kaune). Jei „patriotiskas" žulikas Žukauskas „Vytį" galejo redaguoti ir emigrantus šmeižti, tai kodel aferistas Ambroziejus to negali daryti? Kuo juodu viens už kitą blogesni? Elta turetų dar pranešti, kad Ambroziejaus žmona tiesiai per adm. liniją į Vilnių pas vyra važineja (su pescionms klaulemis?), o pats Ambroziejus giriasi savo dideliai gerais santykiais su vietos lietuviškomis sferomis. Taip bent butų pilnesnis vaizdas. Dabar gi isejo nei sis nei tas.

Tokiomis tai priemonemis Lietuvos fašistine valdžia vel pradeda naują šmeižtų ataką prieš emigrantus. Mes galime pasakyti — jei tik taip Turauskas temoka meluoti, tai Dieve padek jam ir toliau tik taip temeluoti: jo dievobaimingi melai mums nepavojingi.

Emigrantas.

DAR VIENAS „TERORISTŲ" „LAIMEJIMAS".

Fasistine Lietuvos valdžia daro pastangų, kad politiniai emigrantai visur butų ujami ir persekiojami taip, kaip Lietuvoj jų vienminciai. Jei negalima to padaryti diplomatiniu keliu, griebiamasi provokacijų. Kartais gaunasi ir rezultatų. Pavyzdžiui „Lietuvos Zinios" jau skelbia, kad Lenkijos užsienių reikalų ministerijos Rytų skyriaus vedejas p. Hołuwko spaudos atstovui Rygoje esąs pasakęs:

> „Jei pasirodytų, kad mineti teroristai, prieš juos pagaunant Lietuvoje, buvę anapus adm. linijos, tai tektų pavartoti prieš emigrantus represijos".

Kaip matyti, fasistai is „teroristų" žygių turi visokeriopos naudos, o emigrantams ir Lietuvos opozicijai tenka tik nauji persekiojimai, šmeižtai ir represijos.

J. J.

Laiškai ir Korespondencijos.

Teroras siaučia.

Jau „Pirmyn" buvo rašyta, kad pabaigoj rugpiucio m. š. m. ejo Lietuvoj masiniai areštai. Per tris naktis t. y. 26, 27 ir 28 rugpiučio suimta buvo apie 300 žmonių, daugiausia socialistinio besimokinancio jaunimo. Dalis iš jų žvalgybos urvuose pakankinti keletą savaičių buvo paleisti, kiti išsiųsti į Varnius, o daugumui is jų sudarytos bylos ir atiduoti karo lauko „teismams". Kauno karo lauko „teismas", pirmininkaujant budeliui Brazulevičiui, pasislepęs Kauno s. d. kalejime „teisia" jaunolių grupę iš 24 asmenų, butent: 1) Jakubenas Alfonsas—studentas, 2) Gučas—studentas, 3) Dagys Adomas—studentas, 4) Galinis Stasys—gimnazistas, 5) Ausiejus Kipras — mokinys, 6) Murzaite—studente, 7) Kudirkaite—studente, 8) Montvila—studentas, 9) Bigelis—studentas, 10) Lembergas — darbininkas, 11) Bartuška — darbininkas, 12) Kiaupa Bronius—darbininkas, 13) Velicka — gimnazistas, 14) Švedas—gimnazistas, 15) Šakurskis—gimnazistas, 16) Fetingis — darbininkas ir dar septyni, kurių pavardžių nesužinota.

Panevežy karo lauko „teismas", pirmininkaujant 4 pulko II batal. vadui kap. Broneviciui, buvo susirinkęs „teisti" sekančius suimtuosius: 1) Laužikas — studentas, 2) Žiurlys Alfonsas — studentas, 3) Kisinas —studentas, 4) Petryla—gimnazistas, 5) Grincevičius —gimnazistas, 6) Grincevičius—darbininkas, 7) Jankevičius — gimnazistas, 8) Mackevičius — darbininkas, 9) Žiemonis—gimnazistas, 10) Šimonis—darb., 11) Dambrauskas—darb., 12) Narkunas—darb., 13) Palšiunas — tarnautojas.

Šios pastarosios grupes „teismas" atidetas del susirgimo suimtųjų vidurių siltine. O iš pirmosios grupės, kaip praneša, jau 12 esą „nuteista": 2 susaudymui, kiti ilgiems metams katorgos kalejiman padeti.

Už ką tuos jaunuolius fasistiniai budeliai kankina ir „teisia", visuomene nežino, nes ir apie jų suemimą pasirodžiusias žinias Voldemaras sugrįžes iš Ženevos spaudos atstovams užginčijo. Patamsio politika ir žmonių žudynes Lietuvoj eina ir, matomai, eis toliau. Naujieji galvažudžiai eina tuo pačiu keliu, tik, bijodami Europos demokratijos intervencijos, žudo žmones *pasislepę*. Lietuvos demokratija turi deti pastangas, kad apie tų „naujųjų" galvažudžių darbus butų laiku painformuotas pasaulis, ir kad jų „naują kursą" tinkamai vertintų.

S.

Savivaldybių „rinkimai".

Po gruodžio perversmo visa Lietuvos liaudis parode didžiausį sąjudį ir buvo pasiryžusi stoti kovon su savo pavergejais, taciau tam pasiryžimui nerado pritarimo iš savo vadovybes. Ne tik, kad pritarimo nerado, bet vienur kitur vadovybė pastebejusi, kad liaudis ruošiasi fašistus smurtininkus suvaldyti — griežtai pasipriesino. Tuo budu liaudis neturedama valdovybes ir negaledama nusikratyti vergiją nesancios „ponų valdžios", žiauriai terorizuojama užsidare savyje vengdama tureti bent kokius reikalus su užbrobikų valdžia, tuomi reikšdama protestą, boikotą. Kad tas taip yra, mums aiškiai liudija faktai dabar vykstancių fašistinių savivaldybių rinkimų. Rinkimuose dalyvauja vietomis tik 4—5 proc., kai kur 10—15 proc. visų rinkikų turinčių teisę balsuoti. Demokratijos laikais visuomet dalyvaudavo rinkimuose 75—80 proc. Skirtumas labai.

riškus ir daug kalbantis. Įsidemetina yra dar ir tas faktas, kad dabartinuose rinkimuose dalyvauja daugeli vietų tik tautininkų partijos nariai, žvalgybininkai, policija, komendantai, valsčių pišoriai ir vienas kitas dvarininkelis, kas ir sudaro sumineta „rinkikų" nuosimtį. O siunčiami „tautos vadams" „sveikinimai" dar kartą patvirtina, kad rinkimuose dalyvauja tik „savi" ir isrenka „savuosius". Kaip eina tie fašistiniai „rinkimai" dalinai atvaizduoja cenzuros globojamos „L. Ž." korespondencijos, kurių keletą čia pacituojame:

Deltuva. Tur but niekur nebuvo tokių stebuklingų naujų savivaldybių rinkimų, kaip pas mus Deltuvos valsč. (Ukmerges apskr.) Žalgirių seniunijoj. Spalių m. 16 d. virš minetos seniunijos Javaišių k. įvyko seniuno, jo padejejo ir atstovo į valsčiaus tarybą rinkimai. Nors seniunija susideda iš 5 kaimų ir 2 folvarkų su 308 gyventojais, bet į susirinkimą atsilauke: iš Žalgirių k.—5, Užurasčių k.—1, Paliepių folv.—1 ir Jovaišių k. keli gyventojai. Susirinkimas buvo visai be tvarkos, nes pirmininkas Noreika Vincas (šaulys) paskirtas apskrities viršininko zmogus, ne tik berastis, bet nė spauzdinto nemoka skaityti—analfabetas. Susirinkimas įvyko be pirmininko: kas ką norejo, tą ir dare. Rinkikų sąrasų į susirinkimą neatneše ir rinkimus pravedant niekas nežinojo, kas turi teisę rinkti ir kas gali buti renkamas...

Seta. Spalių m. 23 d. Pručių seniunijoj įvyko seniuno ir valsč. savivaldybes atstovo rinkimas. Į rinkimus atvažiavo vietos nuovados v-kas, apskrities agronomas ir valsčiaus viršaitis su sekretoriumi. Iš seniunijos, kur yra su virš trys šimtai gyventojų, į rinkimus atsilanke vos tik keturiolika piliečių. Nuo nėjusių balsuoti teko išgirsti tokį dalyką: „eisi ar neis', ką norėsi visvien neišrinksi". Toks jų nusiskundimas kaip tik issipilde... Kuriose seniunijose buvo rinkimai tai atejo rinkti tik nežymus nuosimtis. Yra ir tokių seniunijų, kur ne dešimtas nuošimtis nebalsavo.

Gelvonys. Ukm. aps. spalių 20 d. buvo rinkimai Kulniškių seniunijoj. Dalyvavo Gelvonių v. viršaitis ir nuovados viršininko padėjėjas Atejus 4 piliečiams tuoj pradejo rinkimus ir pastate kandidatu į seniuną K. Kietaviški. Burys žmonių dar buvo lauke, tad kambary esančių prašymai palaukti, kol visi sueis, nebuvo išklausyti, bet del jų labai piktinosi viršaitis ir nuov. virš padėjėjas. Ir jie savo kandidatus pastatę, kitų žmonių kandidatų nepriemе, o kurie protestavo, tai tuos varė lauk ir grase protokolais. Girdi ir caro laikais tokių rinkimų nebudave. Pil. Martinką, kuris gyne kitų ukininkų reikalus, ismetė už durų. Žinoma, išrinko tą, ką patys norejo. Sueigos dalyviai rinkimus apskunde.

Naujamiestis. Panevėžio ap. Astovu į valsčiaus tarybą ir seniunų rinkimai vyksta labai negyvai. Vienas is rinkikų, tokius rinkimus pavadino skyrimu, nes daugely seniunijų balsuotojų tesusirenka 5—6 proc. turinčių teisę balsuoti. Rekordą pasiekė seniunija, kurioje balsavo 25 proc. teisetų rinkikų. Priežastis tokio nerangumo — tylus protestas įstatymo keitejams, už teisių siaurinimą Dabartinis virsaitis stengiasi, kad atstovais į Tarybą ir seniunai butų isrenkami mažiausia susipratę piliečiai. Tarybon išrinkti du dvarininku.

Toks rinkimų boikotavimas yra rimtas protestas prieš fašistus už pilietinių teisių mindžiojimą. Fašistai tokį reiškinį megina aiškinti, kad kaimas esąs liovęs politikuoti, susirupinęs tik savo ukio reikalais ir tyledamas pritariąs fasistų šeimininkavimui. Bet tai netiesa. Kaimas puikiai supranta, kad dabartine valdžia yra jam svetima prievarta užkarta. Taip pat svetimos kaimui ir dabartines užmetamos „savivaldybes", kurios primena jam buvusius caro laikais-staršinas, pišorius, zemskius su stražninkais ir uredininkais, ir kitus se dejusius ant jo sprando parazitus. Kaimas taikosi kaip galint toliau buti nuo tų „ponų" ir kuomažiausiai su jais reikalų tureti.

Valst. liaudininkų savaitraštis „Žemaitis" 42 nr. kalbedamas „savivaldybių rinkimų" proga nupeikia patį „savivaldybių įstatymą" kuris esąs nurašytas nuo rusų ciesoriaus laikų tokio pat įstatymo, sako kad:

„Jei mes taip neigiamai žiurime į pačias savivaldybes, tai tas nereiškia, kad mes siulome savo pasekejams rinkimus boikotuoti (nedalyvauti). Ne. Rinkti reikia. Dalyvauti reikia. Juk ir „krikščionių" steigiamasis, I ir II seimas mus nepatenkino, o vis del to mes jį rinkti neatsisakem, dirbom.

„Žinoma žmonems dalyvauti rinkimuose neįsakysi"... baigia pasimistiškai „Žemaitis".

Taip, taip, ponai valstiečiai liaudininkai, žmonems neįsakysi. Jus apvylet žmones, per jusų malonę siandien smurtininkai tramdo Lietuvos žmonių elementariškiausias teises. Žmonem neįsakysi. Jie daugiau jusų įsakymų nebeklausys ir be jūsų pagelbos mokes nusikratyti fašizmo slogutį.

Žemaičių Dedė.

Lietuviško „teisingumo" pavyzdys.

Krikščionių demokratų ir valst. liaudininkų koalicijos valdymo laikais, visoj Lietuvoj buvo paplitę gandai, kad žinomas „Birutes" saldainių fabriko savininkas Vaitkus dirba ne tik saldainius, bet ir **faišyvus banknotus po 50 litų**. Tiems gandams užkirsti kelią emesi Kauno kriminales policijos viršininkus ir oficioze „Lietuvoj" paskelbe sekantį komunikatą:

„Piktos valios žmones platina biaurius šmeižtus apie musų gerbiamą tautietį pramonininką p. Vaitkų, įtardami jį netikrų pinigų dirbime. Kriminalei policijai ištyrus pasirode, kad tie gandai neturi mažiausio pagrindo ir yra vien tik blogų liežuvių padaras".

Bet šis policijos komunikatas buvo lygus meškos patarnavimui, nes jei iki tam laikui dar kai kas iš piliečių abejojo apie tų gandų tikrumą, tai kuomet policija viešai ėme p. Vaitkų ginti, visi suprato, kad Vaitkus kaltas. Taip suprato ne tik „piktos valios žmones" bet ir geriausi Vaitkaus draugai. O buvusis tuo laiku vidaus reikalų ministeris Žalkauskas (valst. liaudininkas) pasikviete pas save Kauno kriminales policijos viršininką, apdovanojo už „nuopelnus" antausiu ir paleido neribotoms atostogoms pridurdamas rusiškai, kad „usluživyj durak opasneje vraga".

Faktinos tos bylos aplinkybes buvo sekančios.

Pabaigoj 1925 metų velyvo rudens prievakariu, Šiaulių kriminales policijos valdininkai beslankiodami po Šiaulių priemiestį ir beieskodami kokio tai vagisio, vienoj iš bakužių pastebejo uždengtus langus. Nutarę, del visako patikrinti bakužes gyventojus, įsiveržė vidun ir rado tai, ko visai nesitikejo: bakužes savininkas Venckus ir jo prietelius Vanagelis (abu staliai) dirbo ne baldus, kaip paprastai staliams deretų, bet

po 50 litus banknotus. Nudžiugę kriminales policijos valdininkai netiketu „radiniu" sueme abu litų dirbejus, klišes, dažus, paruoštą popierį pinigams spausdinti ir kelius šimtus po 50 litų banknotų, kurių viena, dešinioji puse jau buvo gatava, o antrajai uždeta tik pirmoji ruda spalva.

Darant kriminalej policijoje įžanginį tardymą, abu pinigų dirbejai prisipažino kalti, tik pradžioj megino nevykusiai aiškintis del klišių. Venckus, pavyzdžiui, sake, kad jis pinigams dirbti klišes turejęs dar iš vokiečių okupacijos laikų. Kuomet jam krim. policijos viršininkas Bredulis nurode, kad vokiečių laikais dar niekas nežinojo kokie bus lietuviški pinigai todel negalejo padaryti klišių, tuomet Venckus suverte bedą Vanageliui. Pagaliau abu prisipažino, kad jie kaipo staliai dirbdami pas Vaitkų, esą ten spausdinę ir banknotus po 50 litų. Veliau Vaitkus esąs padovanojęs jiems klišes už „klapatą" ir liepęs patiems del savęs truputi pinigų pasigaminti. Remiantis šiais parodymais, kriminales policijos v-kas Bredulis sueme Vaitkų, bet palaikęs porą dienų paleido. Visi stebejosi ne tiek del Vaitkaus suemimo kiek del paties paleidimo. O žydeliai, kaipo visokių biznių specai tvirtino, kad „Vaitkus už falšyvus pinigus pakliuvo—už gerus pasiliuosavo". Kriminales policijos v-ką Bredulį, kaipo kyšių myletoją, pradejo visi įtarinėti, kad jis busiąs šiame bizny gerokai iš Vaitkaus pasipelnęs. Tam tvirtinimui buvo ir pagrindas, ypač, kad visų atminty tebebuvo gyva policijos pasipelnimo istorija byloj Vaitkaus, kurioj tas „visų gerbiamas tautietis" buvo įtartas nužudęs savo giminaitį tikslu paveldeti dvarą. Bet šiuo kartu įtarimai pasirode ne visai tikslus. Paklausus man Bredulio kiek jis iš Vaitkaus uždirbo, papurte galvą ir apsidairęs ar kartais nekyšo iš kambario sienos pašaline ausis, papasakojo:

„Tardymo daviniai aiškiai rode, kad Vaitkus falšyvų pinigų dirbime yra vyriausis kaltininkas. Nutariau suimti. Bet suemęs įsigijau bedą ir vos, vos pats neišlėkiau iš vietos. Supranti, kad suskrido is visų puslų juodvarniai, net pats persigandau. Šiaulių prokuratura, Kauno kriminale policija ir kiti aukšti činai, net pats finansų ministeris Petrulis atbildejo [1]). Ir visi vienu balsu state mane prie sienos kaip as, girdi, drįsęs suimti tokį „visų gerbiamą tautietį". Nieko nepadarysi. Turejau paleisti. Bet paleisti nebuvo jau taip lengva. Teko įtikinti suimtuosius Venckų ir Vanagelį, kad jie atsiimtų savo pirmuosius parodymus ir Vaitkų teisintų. Čia mudu su Vaitku įkalbinejom suimtiesiems, kad jiems vis viena lengviau nebus, jei jie byloj patrauks kartu ir Vaitkų. Be to, Vaitkus pažadejo juos kalejime šelpti ir daryti pastangas, kad prezidentas jiems bausmę dovanotų. Po ilgų derybų Venckus su Vanageliu savo parodymus atsieme ir as Vaitkų paliuosavau. Kaip matai, apie uždarbį čia negali buti kalbos. Džiaugiuose tik, kad pats dar kol kas neisleklau".

Po nekurio laiko Šiaulių kriminales policijos v-kas Bredulis „išleke", prie sekančių, Šiaulių prokuraturos suplanuotų aplinkybių. Šiaulių prokuratura susitare su tulu visiems šiauliečiam žinomu spekuliantu žydu ir užsirašę banknotų numerius pasiunte Breduliui kyšį sumoj 5000 litų. Už valandos padarė pas jį kratą ir tuos pinigus, žinoma, rado. Byla aiški kaip ant delno, bet sodinti kalėjiman pavojinga, nes ko gero Bredulis galejo iškelti ne tik „visų gerbiamų tautiečių" bet ir pacios prokuraturos griekus. Todel rasta buvo trečia iseitis. Bredulis paleidžiamas iki teismo už kauciją ir „gerbiamų tautiečių" paremtas emigruoja į Kubą.

Falsyvų banknotų dirbimo bylą prisieme sau Venckus su Vanageliu. Klišes sakesi Vanagelis pats pasidirbęs, paaiškindamas, kad esąs padaręs iš medžio formas, į tas medines formas esąs liejęs ištirpintą metalą, o kadangi jos esą išeję nelygios tai veliau esąs nuobliavęs ir kai kurias vietas pataisęs išgraviruodamas. Svarbesnioms byloms teismo tardytojas Balčiauskas tokiam klišių dirbimo absurdui žinoma „patikejo", nes to reikalavo „visų gerbiamo tautiečio" Vaitkaus kailis ir Balčiausko kišene.

Teisme Venckus megino įrodyti, kad klišes pinigams dirbti tikrai dave Vaitkus, bet jam niekas nepatikejo, kaipo tretį kartą pakeitusiam savo parodymus. Iš to turi nuostolius tik pats Venckus, nes „visų gerbiamas tautietis" Vaitkus pildo savo žodį ir kas sekmadienis ir trečiadienis siuncia didelį krepšį į kalejimą maisto tik vienam Vanageliui ir tai su sąlyga, kad šis savo alkanam bendradarbiui Venckui neduotų maisto ne kąsnelio.

Tokių lietuviško teisingumo pavyzdžių buvo yra ir bus. Turtuolis Vaitkus skaitomas „visų gerbiamu tautieciu", nežiurint, kad tas beraštis mužikas isejo į ponus suktybemis, falšyvais pinigais, dvarą paveldejo nužudydamas tikrą įpedinį, savo giminaitį. Teisingumas prieš jį lenkia savo nugarą. Ir kur jis nelenks, kad ir patys teisingumo sargai yra užsikretę praturtejimo liga. Šiaulių prokuratūra daugiau metų žinojo, kad notaras Labanauskas vagia pinigus ir vakarais juos „piliecių klube" pralošia. Vienok ponai prokurorai iš to tik džiaugesi, o p. Bardauskas net viešai gyresi, kad jis iš Labanausko reguliariai uždirbąs antrą algą. P. Šurna, apygardos teismo pirmininkas, net apserga, jei kurį menesį negali padeti į banką 1000 litų. Kad vyras nesirgtų, jo jaunute žmona papildo virtuves ir tualetų biudžetus „dovanomis" iš piliečių, atsikreipiančių bylų reikalais pas ją.

Prisiekusis advokatas P...s, garantavo, kad kariuomenes teisme galima už 30 tukst. litų išlošti žmogžudystes bylą, jei tik jį nera taip aiški, kaip pavyzdžiui Okuličio-Kazarino, Mikuckio, Romano, arba Olšausko. O tokios aiškios bylos už tą sumą sumažinamos iki metų, kitų kalejimo.

Lietuviškasis teisingumas ne tik yra valdančiųjų politikos įrankis, bet jis pasipelnymo tikslu dažnai pridengia turtuolius kriminalistus.

St. B-dza.

[1]) Žinovai pasakoja, kad Petrulis buvęs „paskolinęs" Vaitkui tikrasias musu pinigu spausdinimu Čekoslovakijoj klišes, kurios yra laikomos žinioj finansu ministerio ir del tos priežastles, sužinojęs apie Vaitkaus areštą, nakčia atidumęs į Šiaulius.

Atviromis durimis?

Musteikis pažadėjo suimtųjų Bieliausko ir Višnickio bylą atiduoti spręsti ne karo lauko teismui, bet armijos teismui. Skirtumas ne esmeje, bet tik formoje. Tiek karo lauko teismų budeliai tiek armijos teismas politinese bylose sprendžia pagal valdžios įsakymą. Liepia žudyti — žudo, liepia išteisinti — išteisina. Skirtumas yra tik tas, kad armijos teismas bylą paprastai svarsto prie atvirų durų ir byloje leidžiama dalyvauti gynejams. Tokiu budu visuomene per spaudą gali kontroliuoti bylos eigą, o tas jau labai daug reiškia. Ypač tas svarbu fašistinei Lietuvoje, kur nepriklausomo teismo visai nera. Kai suseda keli valdžios pasamdyti budeliai, kaip Brazulevičius ir panašus nieksai, ir prie uždarų durų, be gynejų, be liudininkų valdžios įsakymu galutinai pasmerkia „prasikaltelius", tai ir durniausias žmogus netikes, kad jie yra „nešališki". Toks teismas yra samdytų budelių gauja, kuriai teismo vardas tik išsityčiojimui yra duotas. Tokie budelių teismai yra jau nuteisę šimtus Lietuvos piliečių

ir dar vis teisia. Karo lauko teismams galo nesimato. Permažai dar budeliai liaudies kraujo atsigere!

Musteikio pareiškimas lyg ir pažada vieną is daugelio bylų svarstyti atviromis durimis ir parodyti pasauliui tikruosius emigrantų planus. Taigi, Musteikis armijos teismui jau ir uždavinį pastate — patvirtinti to paties chamo Musteikio išperetus emigrantų pragaištingus planus. Armijos teismas ses teisti Bieliauską iš Višnickį su aiškiu uždaviniu apkaltinti visą emigraciją, parupinti argumentų naujoms represijoms ir naujems karo lauko „teismams". Musteikis yra per daug storos žieves žmogus, kad jis galetų suprasti savo pareiškimo niekingumą. „Teismą" jis pastato savo Lokajų rolej ir tie pulkininkai ir kitokie Lietuvos armijos „laipsniai", kurie armijos teisme valdžios įsakymus vykdo, noriai prisiima ant savęs deržimordos Musteikio uždėtas pareigas.

Mums tektų tik pasidžiaugti is teismo atviromis durimis, nes tas duotų progos pamatyti to arešto ir bylos užkulisius, ką butinai reiketų išaiškinti norint teisingai įvertinti suimtuosius ir tas nesuprantamas aplinkybes, kuriose jie įkliuvo. Visa byla kvepia negardžia provokacija ir tik teismas atviromis durimis galetų tikrą dalykų padetį išaiškinti. Bet is armijos teismo, kuris šoka sulig fašistų dudos, kuris yra teises prostitucijos įstaiga, sunku laukti kad jis giliau ir objektingiau pažiuretų.

I. K.

Išgamos keliu.

Pereitą šeštadienį sulaukiau savo Draugo „Pirmyn", kurs man daug nauja papasakojo apie „didelį kovotoją Plečkaitį" ir ne menkesnį—*Galinaitį*, kurs ne taip dar senai gyresi, kad grįžus jam į Lietuvą ne vieno fašisto neliksią. Galinaitis žadejo ne tik suaugusius, bet ir trijų dienų fašistukus be druskos ir duonos suesti, bet pasirodo kas kita. Liežuvinis narsuolis nuejo tarnauti pykčiausiems liaudies priešams, už pinigą pardave savo garbę, išsižadejo ir isdave savo draugus, nuejo graužti dar nesutrunijusių musų nužudytųjų brolių kaulų..

Isgama Galinaitis niekuo negali pasiteisinti. Netruko jam sveikatos darbą dirbti, netruko ne socialistines darbininkijos užuojautos, bet pritruko sąžines ir nuejo lengvesnes judošiaus duonos valgyti Nenudžiuvo dar fašistinių aukų ašaros, nesutrunijo dar nužudytųjų tauragiškių kaulai, ir todel Galinaičio išdavyste yra dar biauresne. Tuo paties Galinaičio giminaitis Vizenbergis Ežeruno kalne pakastas šauklasi keršto prieš fašistų budeliškus darbus. Gal nebetoli atsiskaitymo diena, paspringa tada ir Galinaitis nekaltu krauju.

Taurages dvoras.

Del kulturinio darbo.

Lietuvoj dabar žodis politika yra virtęs „necenzuriniu" terminu o politinis veikimas, valdžios darbų sekimas, kritika yra traktuojama priešvalstybiniu nusikaltimu, už kurį gresia bausmes, kalėjimas, katorga. Todel musu partijos, bei organizacijos atbaidytos nuo politinio veikimo fašistines valdžios ir jos agentų teroru, nuo politikos nori atsirubežiuoti, apibudindamos savo veikimą kulturiniu darbu, visur pabraukdamos, kad jos norinčios dirbti tik kulturinį darba, bet ne politikuoti. (Cia turiu galvoj Lietuvos Jaunimo Sąjungą). Bet tas yra tik savęs apgaudinejimas. Kokis gi gali buti kulturinis darbas nesant jokios laisves, jokių tam darbui sąlygų. Juk organizacijos gali dirbti švietimo kulturinį darbą tik per susirinkimus, paskaitas, referatus, viešas skaityklas, klubus ir t. t. Tokiam darbui turi buti garantuota įstatymais pilietines laisves k. a.— spaudos, žodžio, susirinkimų, asmens ir t. t. Tuo tarpu šiandien mes matom, kad Lietuvoj visi piliečiai ir jų veikimas paduotas žvalgybos ir policijos nuožiurai ir sauvaliai. Kas gali drįsti dabartinese sąlygose, ypač iš kaimo jaunuolių imtis organizacinio darbo, kad del to gali buti įtartas „priešvalstybiniu" ir ištremtas neribotam laikui į Varnius. Jau toks rodos visai nekaltas reiškinys kaip skaitymas opozicinių laikraščių (buv. „Socialdemokrato", „Darbo Balso", „Žemaičio" „L. Žinių" ir k.) duoda žvalgybai pagrindą tokį pilietį įtarti „priešvalstybiniu" ir pasiųsti „visam karo stoviui" į Varnius. Nemažai tokių kaimo jaunuolių sutikau Varniuose. Kai kurie ir iki šiai dienai ten tebesikankina baigiami džiovos esti (Tumasonis ir kiti). Aš ir pats buvau ir esu žvalgybos auka, už grynai kulturinį veikimą. Tamsiame Žemaitijos kampely Tveriuose įsteigiau „Liaudies Skaityklą" ir knygyną. Ten jejo grynai nepolitines organizacijos, k. a. „Lietuvos Jaunimo Sąjunga", „Saulių Burys", „Kulturos" burelis su savo knygomis. Bet už poros savaičių, Telšių komendanto įsakymu skaitykla buvo uždaryta, organizacijos iškrikdytos, o aš atsiduriau Varniuose „visam karo stoviui".

Še tau ir kulturinis darbas!

Aš čia nenoriu pasakyti, kad nereikia imtis kulturinio darbo. Dirbti reikia kiek tik ir kaip tik galima. Bet podraug reikia rupintis iškovoti tam darbui sąlygas — laisvę. Be laisves neįmanomas joks darbas. Vien siulymas „Jaunimo" klibinti fašistines administracijos duris mažai duos vaisių. Jei dabartiniems krašto „administratoriams" butų rupejęs kulturinis darbas, kulturinis tautos pakilimas, jie nebutų stumę musų kraštą į tokią padetį, kokioj jis dabar yra. Taigi pažangiajam Lietuvos jaunimui dirbant kulturinį darbą tenka dirbti net blogesnese sąlygose kaip, kad buvo anais rusų priespaudos laikais ir tas darbas tegali buti dirbamas kaip ir anais laikais — legalei ir nelegalei. Lygiai taip, kaip p. Ruseckas piešė L. J. S gos suvažiavime jaunimo veikimą spaudos draudimo laikais.

Taigi ir mes jaunimiečiai turime varyti darbą dviem kryptimis — atvirai ir slaptai. Mes privalom aiškinti žmonem dabartines valdžios piktus darbus, turime ugdyti žmonese tų krašto užgrobikų neapykantą ir sukelti norą ir pasiryžimą buti laisvais savo krašto šeimininkais.

Tai musų jaunųjų svarbiausis šiuo momentu uždavinys.

A. Bauža.

Kaip musų kariuomenej auklejamas patriotizmas.

Užpernai met, dirbdamas Latvijoj viename valsčiuje pas ukininką dažnai susitikdavau atvykstančius iš Lietuvos jaunus vyrukus, dar netarnavusius kariuomenej, darbo ieškoti, kurie tą pat rudenį turejo buti pašaukti. Latviai tiesiog stebedavosi iš tų jaunuolių patriotizmo. Nors tie jaunuoliai savo gimtajame krašte negalejo sau darbo ir duonos kąsnelio surasti, vyko į kaimyninę valstybę ir čia visų stumdomi ir paniekinti dirbo, bet jie ne valandelei neisleisdavo iš savo minčių tevynes ir jos dedamų jiems pareigų Sunkiai dirbdami jie čia savo uždarbį taupe, dejo centą prie cento turedami galvoj ateinantį rudenį. Visur tik ir girdedavai kalbas, kad rudenį reikes stoti kariuomenen, reikia susitaupyti pinigų, nusipirkti batams, rubams ir t. t. Kur tik suseidami jau dainuodavo kariškas dainas, o rudenį, nuvažiavę miestan, pirkdavosi batus, frenčius, kelnias su geltonom, bei raudonom siulem, žodžiu ruošesi kaip tikri savanoriai, o gavę

šaukimus, visi su džiaugsmu, dainuodami išvažiavo į tėvynę atlikimui kareiviavimo prievolės.

Latviai palydedami negalėjo atsistebėti „leisių" patriotizmu.

Bet štai šią vasarą atvažiuoja vel tie patys jaunuoliai jau atitarnavę kariuomenėj ieškoti darbo pas tuos pačius ukininkus. Kaip jie dabar nepanašus į anuos naujokus! Veidai pajuodavę, rubai nuplyšę, pusbačiai kiauri, žmones visai kokiomis tai baidyklemis atrodo. Sutikęs klausiu, kaip laimingai atitarnavot kariuomenę, kas gero tevynėje ir t. t.

— Et, po velnių tą tevynę ir tą kariuomenę! — girdžiu atsakymą.

Išgirdęs tokius atsiliepimus tevynes ir kariuomenes adresu, iš atsitarnavusių kareivių, labai nustebau, bet iš tolimesnių pasikalbėjimų paaiškėjo, kad del drakoniško režimo ir elgesio su kareiviais, kareiviai yra ne tik nusivylę bet ir persieme neapykanta prieš kariuomenes viršininkus — Smetoninius junkerius. Šiandieną kareiviai yra paduoti visiškai sauvalei visokių ištvirkusių virštarnybinių feldfebelių ir puskarininkų, kuriems kareiviavimas virto amatu, o kareiviai sotesnio pragyvenimo šaltiniu. Kiekvienas kareivis tiems virštamybiniams parazitams privalo duoti kyšius. O jei kuris yra biednas ir iš namų nieko negaudamas neturi ką duoti, tai toks kareivis gauna patirti visa tai ką Kristus kentejo: stato kasdieną po kelias valandas po sunkiu šautuvu su ranica prikrauta plytų, varo valyti išeinamųjų vietų, gainioja išsivedę „ant užsiemimo" smiltyne po vieną ar kelius iki kareivis nebetekęs jėgų nuvirsta, o tada kojomis spardo. Virštarnybiniai moka prisilaižyti vadams, o šie pastarieji nieko nežiuri, nes jiems kareiviai tėra reikalingi tik pagarbai. Jei kuris iš kareivių, dėl puskarininkų žiaurumo mėgina pasiskųsti, tai tą veliau visiškai užkankina, arba įtaiso į kalėjimą ar drausmės kuopą. Iš kareivinių beveik niekur neišleidžia išeiti, su civyliais žmonemis susitikti kareiviams draudžia, nes tuojau „plečkaitininku" į aria, taip kad kareivio gyvenimas ne kuo tesiskiria nuo kalinio gyvenimo. Tai po sio argi reikia stebetis, kad tie, kurie visa širdžia buvo pasiruošę tevynei patarnauti, veliau siunčia ją po velnių: juos taip išaukkėjo tie, kurie sakosi esą iš aukštybių įgalioti musų biedną kraštą valdyti ir kelti pilečių patriotizmą.

Senas kareivis.

Laiškas iš Žemaitijos.

Musų fašistai, kad ir durtuvais besilaikydami visgi nori turėti ir šalininku. Tų šalininkų jie ieško visur, kur tik gali. Tam tikslui visur gamina „ukininkų vienybes", „tautininkų partijos skyrius", „Jaunasiąs Lietuvas" ir t. t., bet nelaime, kad tas darbas jiems nekaip sekasi. Vargšiai tie fašistėliai mano, kad musų liaudis, kaimiečiai yra lyg kokių neprotingų gyvulių banda ir jau užtenka tik iš vieno gardo suvaryti kitan, kaip bematant pasivers jie patentuotais fašistais.

Pradėję „naują erą" fašistai pirmon galvon emėsi griauti buvusias jiems nepalankias organizacijas. Visur kur tik ir kaip tik galėdami griovė organizacijas, atskirus veikėjus terorizavo, sodino į kalėjimus. Tautiškumo lyčyna prisidengę jie vieton sugriautų organizacijų burė savas fašistines, bet žmones visa tai gerai supranta ir į fašistines organizacijas nesideda. Jei peržiūrėsime fašistines organizacijas tai visur rasime, kad jos susideda pirmon galvon is mėgstančių politikuoti kailiamainių valdininkų, ar šiaip tarnautojų, kurie su kiekvienu valdžios pasikeitimu keitė savo politinį „nusistatymą". Dabar jie, žinoma, karšti „tautininkai". Čia aš paminėsiu porą tautininkiškų tipų, kurie charakteringi ne tik tokiam Žemaitijos užkampiui kaip Tveriai (netoli nuo lietuviško sibiro Varnių), bet ir visai Lietuvai. Tveriuose, vieton išgriautų „Lietuvos Jaunimo S-gos", „Kulturos" burelio, „Liaudies Skaitykos" ir kitų organizacijų susikure „Jaunoji Lietuva". Jos kurejai ir pravadyriai yra: mokytojas Laurinaitis buvęs Telšių apskr. mokyklų inspektorius, žinomas kaipo kailiamainis galįs tuo atveju lenktyniuoti su Roksalos gyvatėmis. Jis kadaise buvo socialdemokratas, veliau federantas, o dabar tautininkas — „ura patriotas". Kitas, — valsčiaus pišorius Ivanauskas. Jis dar po fašistinio perversmo tulą laiką mokėjo kas menuo po 5 litus kaipo Valst. liaudininkų rėmėjas. Dabar jis ne tik keikia socialdemokratus, bet ir buvusius savo draugus valst. liaudininkus vadina „pleckaitininkais". Trečias fašistų pravadyrius, nedakepęs gimnazistas Zakarauskis, kuris išsėdėjęs 10 metų Telšių gimnazijoj nieko neišmoko ir buvo pavarytas su vilko bilietu. Dabar sėdedamas tėvo uky tinginiauja, verčiamas darbą dirbti, tėvą apkumsčiuoja. Mat jam tas galima, jis yra tautininkų „veikėjas".

Be čia suminetų tipu fašistai graibsto sau šalininkus neniekindami ir kriminalinių nusikaltelių. Žemaitijoj visiems gerai žinomi tautininkai „patriotai", kaip pavyzdžui Kretingos teismo antstolis kysininkas Luobis, nemažiau garsus — Tiškus, Grybauskas; buv. Skuodo pašto viršininkas Balsys pragarsėjęs dolerių kraustime iš laiškų; Skuodo monopolščikas Bertaševičius žinomas apylinkej kaipo „sąžiningas" grąžos piliečiams atidavejas (pav. už pusbonkę 40 proc. degtines pilietis gauna iš 50 litų—2 lt. 90 c., tik, žinoma, turi buti kiek nors įsigeręs) ir daug kitų. Visi jie yra dideli „patriotai", stovi tautininkų organizacijų priešaky. Bet žmones jų nekenčia kaip šunų ir todel į jų vadovaujamas fašistines organizacijas nesideda. Visi supranta, kad fašistines organizacijos yra „ponų", nors kartais ir prasivogusių. Tie „ponai" žinoma, akiniuoti, skribeliuoti, prieš kaimiečius visada pasipute, stengiasi nuo mužikų išsiskirti. Aisku, kad tokiems tipams negali buti įmanomas koks nors platesnis kulturinis darbas. Jų visas rupestis tai prie kiekvienos patogios ir nepatogios progos siuntineti „tautos vadams" liaudies vardu visokius „sveikinimus", sugriebti iš kur nors pinigų ir žvalgytis, kad nepavelavus reikalui ištikus savo kailį pakeisti ir prie kitų valdovų prisiplakti.

Žemaitis kaimietis.

Laiškas iš Argentinos.

Turėdamas atliekamą valandėlę laiko, rašau siuos kelius žodžius ir noriu širdingai padėkavoti už „Pirmyn", kuri reguliariai gaunu. Man net gėda, kad taip ilgai gaudamas „Pirmyn" vis negalėjau atsilyginti, taigi dabar į šį laišką įdedu nors du doleriu. Toliau jei gyvensime, atsilyginsiu tinkamiau. „Pirmyn" tai vienintelis musų darbo žmonių laikraštis tarp gaunamų is Europos, kuris aiškiai atvaizduoja Lietuvos budelių šlykštų terorą ir jų smurto pagelba šeimininkavimą musų gimtąjame krašte.

Tukstančiai žmonių negalėdami pakelti biauraus fašistinio režimo Lietuvoj, bėga į svetimus, nežinomus krastus. Nelengvas gyvenimas ir svetur, bet vis tik jis nera taip biaurus, kaip Lietuvoj, nes kituose krastuose net tik savi žmonės, bet ir atėjunai naudojasi žmogaus teisemis ir niekas jų nepersekioja del politinių įsitikinimų.

Diena iš dienos ir čia pradeda gyvenimas lengvėti, kai žmogus pripranti prie naujų sąlygų ir kai vieną, kitą žodį kalbos pramoksti, nes kalba labai daug reiškiai.

Baigdamas, dar kartą dekavoju už „Pirmyn" ir prašau ir toliau siuntineti, ateity atsilyginsiu, kaip aukščiau minėjau, tinkamiau.

7. VIII. 29 m. *J. Paplauskas.*

Laiškas iš Rygos.

(Medžiaga istorijai).

I.

Pries didijį karą, Ryga lietuviams buvo vienu iš didesniųjų centrų Europoje. Oficiale 1912 metų statistika lietuvių buta Rygoj apie 40 tukstančių ir beveik antra tiek, kurie save užsirase kitokiais. Ta skaitline, kas met vis augo, kol 1914 metų pabaigoj pasieke arti 60.000 žmonių. Bendras Rygos miesto gyventojų skaičius sieke tuomet virš puses milijono žmonių (506 tukst.). Kiekvienam rygiečiui žinoma, kad beveik visi Rygos vežejai, kiemsargiai, policininkai ir gelžkeliečiai buvo lietuviai. 90 proc. namų ruošos mergaičių sudare lietuvaites. Ką jau bekalbeti apie nekvalifikuotus fabrikų darbininkus. Pavyzdžiui, vienas iš didžiausių gumos fabrikų *„Pravodnikas“* iš bendro 12.000 darbininkų skaičiaus, lietuvių skaite apie 8.000. Tas pat buvo ir kituose fabrikuose. Lietuvių buvo visur pilna. Ištisi miesto kvartalai, kaip *Raudondauguvis, Grizinkalnas* ir *Tornakalnas* buvo, beveik vien lietuviais apgyventi.

Neveltui latvių visuomenes reiškejai rimtai buvo susirupinę tokiu lietuvių antpludžiu. Jeigu ne didysis karas, Ryga butų likus apgyventa lietuviais, su kuriais butų reikeję skaitytis, kaipo su gausinga tautine mažuma. Tik didžiojo karo deka latviai „atsipalaidojo“ nuo lietuvių. Prie „atsipalaidojimo“ nuo lietuvių žymioj daly prisidejo ir Rygos lietuvių „inteligentų“ didelis lepšišiškumas ir ištižimas. Tų dviejų Rygos lietuvių inteligentų požymių deka, šiandien Rygoj tematom tik pasigailejimo vertus likučius iš gražios ir ateiciai daug žadejusios praeities.

Jeigu anuo metu Vilnius lietuviams buvo kulturiniu centru, Ryga tuomi, nežiurint kad čia buvo daug lietuvių—pasigirti negalejo, del mineto lietuvių „inteligentų“ lepšiškumo. Tiesa, Rygoj buvo nemaža lietuviškų organizacijų ir įvairių draugijų, bet nebuvo darbščios ir aktingos inteligentijos, kuri butų į tas visas draugijas įnešusi daugiau gyvumo. Turejome neva „tautos vadus“, kaip kad dabar Lietuva turi, bet iš tų vadų, kaip matosi visais laikais maža naudos, nelyginant iš ožio. Tie vadinamieji „tautos vadai“ tik kenke ir stabde, kaip stabdo katalikų kunigija visoki kulturinį ir visuomeninį darbą. Toks jau, matyt, katalikiškų tautų likimas.

Pažiurekim, kokias organizacijas anuo metu turejo lietuviai.

1. *„Pašalpos“* draugija su 1000 narių, ta draugija buvo kunigų ir jos bernų globoje. Rupinosi ligonių ir mirimo kasomis. Turejo virš 30.000 rublių pinigų, kurie karo metu dingo rusų bankuose.

2. *„Žvaigžde“*, lietuvių mokykloms remti draugija su 600 narių. Klero įtakoje. Miesto šelpiama.

3. *„Giedra“*, blaivybes draugija su 500 narių. Tikrumoj socialistine darbininkų organizacija, kuri savo veiklumu, buvo įgijusi didelį populerumą lietuvių darbininkų tarpe.

4. *„Kankles“*, vadinamų inteligentų klubas su 40 narių. Artistų-megejų kuopa, kuri dave Lietuvai daug to meslo, kuris ir šiandien smardina Lietuvą...

5. *„Viltis“*, studentų organizacija su 20 narių. Tai beviltiškų tipų draugija, kokių šiandien nestinga Lietuvoj. Darbininkai apie tą draugiją nieko nežinojo, nes visas jos veikimas pasižymedavo tik metinio girto baliaus-vakaro surengimu.

6. *„Žaislas“*, laisvamainių organizacija su 40 narių. Artistų-megejų kuopa. Lietuvių tarpe tos draugijos nariai buvo vadinami dar *„jokavitais“*. Buvo veikli ir labai įtakinga organizacija.

7. *„Ruta“*, mažai pasireiskusi, ir bespalve organizacija. Dabartinę „Rutos“ draugija galima skaityti anos „Rutos“ atžala.

8. *„Lietuvių Vartotojų Draugija“*, su keliais simtais narių. Tai buvo grynai darbininkiška organizacija. Ji anuo metu laike dvi krautuves. Be to buvo dar kelios „gyvo“ ir „negyvo“ rožanciaus sąjungos su keleta „dusių“. Kartu negalima pamiršti nepaminejus ir dviejų slaptų draugijų: tai *„Kibirkštele“* ir *„Žiburelis“*. Buvo tai išimtinai pažangiųjų moksleivių organizacijos, gan veiklios ir ankštai susijusios su darbininkiška lietuvių visuomene Rygoje.

Iš eiles pereisim prie lietuviškos spaudos Rygoje. 1) *„Rygos Naujenos“*, savaitinis laisvamanių organas, kurio tiražas sieke 6000—7500 egz. Red biznierius Jakavicius ir K. Stiklius. 2) *„Rygos Garsas“*, savaitinis jezuitų organas, su tiražu 6000 egz. gi karo metu 12000 egz. Red. kun. Bikinas ir karo metu kun. Tumas. 3) *„Vilnis“* savaitinis socialdemokratų organas su tiražu 3000—5000 egz. Red. M. Poderis, I. Bagdanovičius ir t. t. Veik kiekvienas Nr. išeidavo su nauju redaktorium, nes pabaudos varydavo redaktorius į kalejimą. Bet redaktorių netruko Leido „Giedra“.

Tai ir bus beveik visi ilgamečiai leidiniai. 1915 — 1917 metų tarpe pasirode naujų, karo bei revoliucijos pagimdytų leidinių: 1) *„Botagas“*, savaitinis laisvamaniškos krypties satyros žurnalas su tiražu 5000 egz. Red. K. Stiklius. 2) *„Naujas Amžius“*, savaitinis, pažangios krypties, iliustruotas žurnalas su tiražu 6 tukst. egz. (Išejo 9 Nr.) Red I. Butkus, M. Poderis J. Maciulis, kuris mire nuo didelio persidirbimo. 3) *„Liuosybe“*, socialistines krypties savaitraštis. Rusų vasario revoliucijos pagimdytas, vokiečių okupacijos numarintas. Redagavo „10 komisija“. To laikraščio tiražas sieke 3000 — 4000 egz. Išejo 14 numerių. 4) *„Laisvas Žodis“*, savaitinis, pažangios kryptles, lietuvių karių organas. Red. L. Statkevicius. Vokiečiams okupuojant Rygą, buvo perkeltas Petrogradan. Tiražas 8000 egz. 5) *„Nauju Taku“*, vienkartinis socialdemokratų almanachas, su tiražu 5000 egz. Red. M. Poderis.

Čia reikia priminti ir kitas kulturines lietuvių įstaigas Rygoje. Pirmon eilen tris knygynus (Macijausko, Jakavičiaus ir Žygo), dvi spaustuves (Janulevičiaus-Narkeviciaus ir Jakavičiaus „Lietuva“), kurios vertes išimtinai lietuvių leidiniais.

Kaip matome, Rygos lietuviams organizacijų ir spaudos netruko. Bet truko visame tame didesnio gyvumo, veiklumo ir pasiryžimo. Ir todel nenuostabu, kad siandien iš didžiules lietuvių kolonijos Rygoj tematome tik suklerikalintus likucius ir tai labai mizernus.

Donta.

Perskaitęs „Pirmyn“, duok kitam.

Darbininkai tik savo jėgomis pasitikėdami gali pasiliuosuoti iš fašistinės vergijos!

Ats. Redaktorius ir leidejas: Stasys Dainauskas. Spaustuve „ZORZA“ Vilniuje.